

Demokrasi Krizi¹

Journal of Civilization Studies
Volume 8, Issue 2, pp. 81-83
2023

Received: 6 May 2023

Accepted: 2 June 2023

© The Author(s) 2023

For reprints and permissions:
<https://dergipark.org.tr/pub/mad>

Nuray SARI²

Günümüzde demokrasi o derece geniş kabul gören bir kavram olmuştur ki neredeyse herkes ideal yönetim şeklinin demokrasi olduğu üzerinde hemfikirdir. Peki, ideal olarak kavramlaştırılan demokratik yönetimden kasıt nedir? Dahl'a göre demokratik bir yönetim için gerçekleşmesi gereken altı asgari kurum bulunur. Bunlar: Seçilmiş temsilciler; özgür, adil ve sık yapılan seçimler; ifade özgürlüğü, alternatif bilgi edinme kaynakları, kurumsal özerklik ve vatandaşların dahil edilmesidir (Dahl, 2017:99).

Dahl, belirtmiş olduğu kurumlar arasında yer alan “seçilmiş temsilcilerin ve özgür, adil, sık yapılan seçimlerin” vatandaşların etkin katılımını ve hükümet kararlarına ilişkin gündemi kontrolünü sağlayacağını belirtmektedir (2017:106). Diğer yandan, seçimlerin ve seçilmiş temsilcilerin üstlendikleri etkin katılımı sağlama rolleri, günümüz temsili demokrasi uygulamalarında ne derece mümkün olabilmektedir? Bu noktada, son yıllarda literatürde, temsili demokrasiye yönelik modern çağın ihtiyaçlarını karşılayamadığı, meşruiyet krizi içinde olduğu şeklinde çeşitli eleştiriler bulunmaktadır (Nacak, 2014:198-202). Eleştirilerin odak noktasında vatandaş katılımının seçimlere indirgenildiği ve yetersizliği olmuştur. Buradan hareketle vatandaşların yönetimde daha çok söz sahibi olabilmelerinin ve oy verme dışında yönetime katılımlarının nasıl sağlanacağına ilişkin alternatif katılım mekanizmalarının neler olabileceğine yönelik araştırmalar yapılmaktadır (Yaman, 2018: 135). Devam eden çözüm arayışlarıyla birlikte dünyanın çeşitli yerlerinde ulusal ve bölgesel düzeyde kabul görmüş çeşitli katılımcı demokrasi uygulamaları ortaya çıkmakta, değişik düzeylerde başarılı uygulamalar hayata geçirilmektedir.

Reybrouck'un Demokrasi Krizi adlı kitabında, literatürde yer alan temsili demokrasinin vatandaş katılımını sınırlandırdığına ilişkin yaygın demokratik kaygıyı görmekteyiz. Yazar, temel argüman olarak seçimlerin demokratik bir araç olarak icat edilmediğini ve demokrasinin seçimlerle sınırlandırılarak mahvedildiğini iddia ediyor. Dört bölümden oluşan kitapta, ilk üç bölümde temel argümanı tarihsel ülke vakalarıyla destekliyor. Son bölümde çözüm olarak, kitabın önsözünü yazan Kofi Annan'ın ifadesiyle ilgi çekici bir fikir ileri sürülüyor: “Seçim yerine, daha demokratik bir araç olarak tanımladığı kura ile meclis seçmeye ilişkin Antik Yunan uygulamasını yeniden başlatmak”. Yazar, biri seçim diğeri kura ile belirlenmiş ikili bir meclis sistemine geçmeyi öneriyor.

Birinci bölümde, hem Avrupa'da hem yeni demokrasilerde vatandaşların demokrasi tutkusu ile demokratik kurumlara (kamu kurumları, siyasi partiler, parlamento, hükümet, basın...) olan güvensizliği arasındaki paradoksa işaret ediliyor. Bu durum, dünya değerler anketi sonuçları ve Eurobarometer araştırma sonuçlarıyla destekleniyor. Yazar, batı demokrasilerinin ‘Demokratik Yorgunluk Sendromu’ olarak

¹ David Van Reybrouck (Çeviren: Yusuf Sami Kamadan), İstanbul: Albaraka Yayınları, 1. Baskı, ISBN: 978-605-4137-01-5.

² Doktora Öğrencisi, İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı, nuraysarigunes@gmail.com, ORCID: 0000- 0000-0002-5612-0461

adlandırdığı, meşruiyet ve yeterlilik krizi içinde olduğu tespitini yapıyor. Düşük seçmen katılımı, azalan siyasi parti üyeliği, seçimlerin istikrarsızlığı, koalisyon kurmada zorluklar, hükümetteki partilerin artan bir saldırıya maruz kalmaları ve hükümetin yavaş işlemlerini meşruiyet ve yeterlilik krizinin belirtileri olarak görüyor.

Demokrasinin meşruiyet ve yeterlilik krizinin nedenlerinin analiz edildiği ikinci bölümde, yazar farklı bakış açılarına değiniyor. Bu durumun politikacıların hatası, demokrasinin hatası veya temsili demokrasinin hatası olduğunu belirten mevcut farklı söylemlere ve Bowling Green Park, Wall Street, Zucotti Park gibi toplumsal eylemlere yer veriyor. Bu söylem ve hareketlerin çözüm üretme noktasında yetersiz kaldıklarını, hatta özgürlüğü tehlikeye attıklarını vurguluyor. Kendisi ise Demokratik Yorgunluk Sendromunun nedeni olarak seçime dayalı-temsili demokrasiyi teşhis ediyor. Ardından seçim sisteminin tarihi perspektife göre gelişimini genel olarak bize sunuyor.

Üçüncü bölümde yazar, Antik çağ ve Rönesans dönemlerinde uygulanan kura sistemini inceliyor. Montesquieu ve Rousseau'nun kuranın seçimden daha demokratik olduğu ve iki yöntemin kombinasyonunun toplum için faydalı olduğu konusunda hemfikir olduklarını belirtiyor. 18. Yüzyılda Fransız ve Amerikan devrimleri sırasında kuranın tercih edilmediğini, bunun yerine aristokratik bir prosedür olarak tanımladığı seçime dayalı-temsili sisteme geçildiğini ifade ediyor.

Dördüncü bölümde 20. yüzyılın sonlarından itibaren müzakereci demokrasiyle birlikte kuranın yeniden canlanması ele alınıyor. Çalışmanın literatüre en önemli katkısı bu bölümde ortaya çıkıyor. Hem kuraya dayalı müzakereci demokrasi uygulamaları hakkında bilgi ediniyoruz hem yasama organlarından birini oluşturmak için kura sisteminin kullanılmasına ilişkin literatürde yer alan bazı önerileri ve yazarın kendi teklifini burada buluyoruz.

Yazar, öncelikle 1996 yılında ilk müzakereci kamuoyu yoklamasını gerçekleştiren James Fishkin'in müzakereci demokrasiye katkısı üzerinde duruyor. Fishkin'in dünyanın pek çok yerinde düzenlediği müzakereci kamuoyu yoklamalarıyla siyaset bilimine gerçek bir müzakereci dönüşü getirdiğini belirtiyor. Ardından önemli gördüğü, batı dünyasında denenilen kuraya dayalı müzakereci demokrasi uygulamalarına yer veriyor. Mevcut seçim yasasında reform önerisi geliştirilmesiyle ilgili olarak 2006 yılında Hollanda'da, 2004-2007 yıllarında Kanada'nın Columbia ve Ontario eyaletlerinde oluşturulmuş olan vatandaş forumları hakkında; 2010 yılında İzlanda'da ve 2013 yılında İrlanda'da oluşturulmuş anayasada değişiklik tekliflerini değerlendiren vatandaş parlamentoları hakkında bizi bilgilendiriyor.

Aynı bölümde yazar, kura yöntemi ile meclis oluşturulmasına ilişkin literatürde yer alan çeşitli önerilere yer veriyor: 1985 yılında Amerikalı yazar Ernest Callenbach ve Michael Philips tarafından sunulan ABD Temsilciler Meclisi üyelerinin kurayla belirlenmesine ilişkin öneri; Birleşik Krallık için Anthony Barnett ve Peter Corty tarafından sunulan Lordlar Kamarasının kurayla seçilmesine ilişkin öneri ile Keith Sutherland'in Avam Kamarasının kurayla seçilmesine ilişkin önerisi; Fransa'da Yves Sintomer'in üyelerinin gönüllü adaylar arasından kurayla seçileceği üçüncü bir meclis önerisi; Alman Hubertus Buchstein'in kurayla seçilmiş vatandaşlardan oluşan ikinci bir Avrupa Parlamentosu önerisi. Ardından, yazar bizlere Terrill Bouricius tarafından geliştirilmiş tamamen kuraya dayalı demokrasi modelini sunuyor. Ancak, bu model oldukça karmaşık ve pratik olarak uygulanabilir görünmüyor. Diğer taraftan söz konusu bütün bu önerilerin uygulanabilmesi için de vatandaşların Antik Yunan'daki gibi eğitilmesine ihtiyaç duyuluyor.

Reybrouck, dördüncü bölümün sonunda, hakkında bilgi verdiği öneri ve modellerden yola çıkarak, biri seçimle diğeri kurayla oluşturulacak iki meclisli bir temsil sistemine geçmeyi öneriyor. Ancak, tam da bu noktada kendisinden beklediğimiz gibi önerisini somut bir modelle ortaya koyarak desteklemiyor. Kurayla oluşturulacak meclisin rolü, üye sayısı, ne sıklıkla toplanacağı, çalışma süresi, çalışma yöntemleri, üyelerin tüm yetişkinler arasından mı yoksa gönüllüler arasından mı belirleneceği şeklindeki temel noktalar belirsizliğini koruduğu gibi kura ile seçilen vatandaşların türlü bahanelerle katılım göstermek

istemeyebileceği sorununa nasıl çözümler bulunacağı cevapsız kalıyor. Bütün bu soruların cevabını Bouricius'e ait modelde bulabiliyoruz ancak daha önce de ifade ettiğimiz gibi bu modelin uygulanabilmesi pek mümkün görünmüyor.

Kitapta yöntem olarak ağırlıklı nitel araştırma yöntemi kullanılmış, bununla birlikte Dünya Değerler Anketi ve Eurobarometer araştırma sonuçları gibi bazı nicel verilerden de yararlanılıyor. Anlatım düzeni açısından kavramların yazı içerisinde doğru yerleştirildiği, akış düzeni bozulmadan anlatımın sürdürüldüğünü söylemek mümkün. Buna karşın, kaynakça bölümünün karmaşıklığı kitapta kullanılan kaynaklara ulaşabilmeyi okuyucu için oldukça zor hale getiriyor.

Demokasi Krizi, temsili demokrasinin katılıma ilişkin sorunlarına dikkat çekmesi, katılımcı demokrasi uygulamaları ve kuraya dayalı müzakereci demokrasi uygulamaları hakkında bilgilendirici ve teşvik edici olması bakımından oldukça önemli. Çalışmanın önerisi genel kabul görmeyebilecek olsa da, toplumlardaki demokratik kaygının ve buna çözümler bulma çabasının önemini vurgulaması açısından eser saygıyı hak ediyor. Kitap, demokrasiyle ilgilenen herkes ve kura sistemine dayalı katılımcı demokrasi uygulamaları ile ilgilenen araştırmacılar için tavsiye niteliğindedir.

KAYNAKÇA

- Dahl, R. (2017). Demokrasinin Üzerine. (4. Baskı). Çeviren Betül Kadioğlu. Ankara: Phoenix Yayınları.
- Nacak, O. (2014). Temsili Demokrasinin Sorun Alanları ve Çözümler Noktasında Yeni Bir Model: Katılımcı Demokrasi. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (32), 194-214.
<https://dergipark.org.tr/pub/musbed/issue/23509/250480>
- Yaman, F. T. (2018). Katılımcı Demokrasi: Kapsam ve Unsurlar. Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi, 6 (2), 136-160.
<https://dergipark.org.tr/pub/trakyaibf/issue/33986/330573>